

**Prikazivanje radova za savetovanja i simpozijume
format 21x29,7cm/A4 prema SRPS ISO 353 (za štampu)**

ПРЕДЛОГ ПРИМЕНЕ УРЕДБЕ О ИНТЕГРИТЕТУ И ТРАНСПАРЕНТНОСТИ ТРЖИШТА ЕНЕРГИЈЕ (1227/2011) – РЕМИТ У СРБИЈИ

**МИЛИЦА БРКИЋ ВУКОВЉАК*, ИВАНА СПАСИЋ
АГЕНЦИЈА ЗА ЕНЕРГЕТИКУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ**

БЕОГРАД

СРБИЈА

Кратак садржај — Европска Комисија 2011. решила је да стане на пут манипулацијама на тржишту, као и покушајима манипулација на тржишту. Производ овакве одлуке била је Уредба о интегритету и транспарентности тржишта енергије, познатија као уредба РЕМИТ. У раду је дат приказ Уредбе, као и кључни учесници у спровођењу ове уредбе, са јасно дефинисаном поделом улога и надлежности. Посебан осврт дат је на могућност примене у уговорним странама Енергетске Заједнице и предложен начин транспоновања и имплементације.

Кључне речи — Тржиште енергије - РЕМИТ - Манипулација на тржишту енергије

1 УВОД

Трећи енергетски пакет прописа поставио је још давне 2009. јасне и снажне темеље тржишта енергије. Уредбе које су у оквиру тог пакета дефинисале правила за тржиште електричне енергије (2009/72 [1] и 714/2009 [2]) и тржиште природног гаса (2009/73 [3] и 2009/715 [4]) употпунила је Уредба о Агенцији за сарадњу регулатора Европске Уније (АЦЕР) 713/2009[5] којом се ова агенција оснива са циљем да помогне националним регулаторима у реализацији послова који укључују првенствено послове надзора јединственог, пан-европског тржишта енергије Европске уније и послове координације активности националних регулатора и решавање евентуалних спорова и проблема који могу настати у вези са регулисањем и надзором појединачних националних тржишта. Тржиште енергије се развијало великом брзином у земљама Европске уније и кроз развој постала су све више међусобно повезана и међузависна, те је данас у великој мери свако национално тржиште енергије све више пан-

* Теразије 5/В, 11000 Београд, Србија, e-mail: milica.brkic@aers.rs

европско. Самим тим свака злоупотреба на једном националном тржишту може оставити последице на друга национална и регионална тржишта унутар ЕУ, нарочито у погледу утицаја на формирање тржишних цена енергије. Европска комисија препознала је да постојећи правни оквир не садржи јасну дефиницију појмова „манипулација на тржишту“ и „забрана злоупотребе на тржишту“ што је од нарочитог значаја за уређивање услова трговања. Природан след ове спознаје био је доношење нове уредба која има за циљ да се путем јаснијег дефинисања злоупотреба од стране учесника на тржишту обезбеде услови за успостављање фер тржишне утакмице, путем централизованог праћења свих тржишних трансакција на нивоу Европске Уније – Уредба о интегритету и транспарентности тржишта енергије, познатија као РЕМИТ[6].

1.1 Шта је РЕМИТ?

Уредба о интегритету и транспарентности тржишта енергије која има за циљ да спречи манипулације на тржишту ступила је на снагу 3. септембра 2009. у земљама чланицама Европске Уније.

На овај начин дефинисани су појмови манипулације на тржишту енергије, као и покушаја манипулације на тржишту и трговина комерцијално осетљивим информацијама (тзв. инсајдерска трговина – insider trading). Спровођене ових прописаних забрана обавезује на објављивање комерцијално осетљивих (инсајдерских) информација и обавезу пријаве трговачких трансакција у јединствену базу података која је поверена Агенцији за сарадњу енергетских регулатора Европске Уније. На овај начин успостављен је недостајући правни оквир за надзор велепродајног тржишта који је усмерен откривању, али и спречавању манипулација на тржишту енергије. Правни оквир успостављен је доношењем Уредбе РЕМИТ и пратећих подзаконских аката којима је ближе уређен механизам пријаве и праћења тржишних трансакција, као и санкционисање у случају кршења забране злоупотребе или манипулација на националном тржишту енергије.

1.2 Шта је потребно да би се применио РЕМИТ ?

Као што је већ поменуто Уредбом РЕМИТ су дефинисани појмови манипулације на тржишту, покушаја манипулације на тржишту и појам инсајдерске трговине, међутим сама Уредба није довољна да би омогућила ферплеј тржишну утакмицу. Имајући то у виду, потребно је било да се донесу подзаконска акта која би ближе уредила права и обавезе учесника на тржишту у погледу спровођења Уредбе РЕМИТ, али и начин надзора њихових активности. Уредбом РЕМИТ је предвиђено и да Европска комисија донесе посебна акта на начин да појмови коришћени у њима буду конзистентни и једнозначни са одговарајућим законодавством Европске уније из области енергетике и финансијских деривата [7], при чему Европска Комисија мора уважити и специфичности функционисања велепродајних тржишта, укључујући специфичности тржишта електричне енергије и тржишта природног гаса, као и међусобну интеракцију тржишта робе и изведених финансијских инструмената, потенцијал за манипулације у прекограничним трансакцијама, како на тржиштима електричне енергије и природног гаса, тако и на тржиштима робом и финансијским дериватима, затим потенцијални утицај стварне или планиране производње, потрошње, употребе транспортних, преносних или складишних капацитета и уважавајући мрежне кодове дефинисане уредбама 714/2009 [2] и 715/2009 [4]. Поред аката Европске Комисије и АЦЕР је донео необавезујуће Смернице о имплементацији Уредбе РЕМИТ [11] које су последњи пут допуњене и измењене у свом четвртм издању од 2016. године о примени дефиниција из уредбе РЕМИТ. Поред наведених аката АЦЕР је издао и Упутство о процедурама за извештавање [12] које је последњи пут иновирано 2018. године о начинима пријаве трансакција, фундаменталних података и комерцијално осетљивих података.

1.3 Улога Агенције за сарадњу енергетских регулатора Европске Уније (АЦЕР)

Агенцији за сарадњу енергетских регулаторних тела уредбом РЕМИТ поверена је централна улога у оквиру надзора тржишта енергије. АЦЕР је основан као тело које треба да на најефикаснији начин континуирано врши надзор над тржиштем енергије на нивоу Европске Уније. И то из два разлога: АЦЕР има преглед свих пријављених трансакција тржишта како електричне енергије, тако и природног гаса на нивоу Европске Уније, али са друге стране за тај посао је ангажовао висококвалификоване стручњаке који имају искуства у функционисању тржишта електричне енергије и гаса, као и мрежних система Европске Уније. Због тога је АЦЕР поверено да прикупља податке о трансакцијама на veleпродајним тржиштима, да их проверава и ради иницијалне процене откривајући потенцијално сумњиве трансакције које потом прослеђује националним регулаторима на даљу проверу и истраживање.

Овакав избор наметнуо се као више него логичан ако се има у виду да су тржишта енергије међусобно све више повезана и да трансакције на једном тржишту и те како могу имати утицаја и на суседна, а да национални регулатори врше надзор и самим тим имају увид само у податке везане за трансакције које се одвијају на тржишту које регулишу. С друге стране, централизован начин доставе података АЦЕР олакшава надзор тржишта у смислу да је избегнуто дуплирање у достави података субјеката који активно учествују на више тржишта истовремено. Последица оваквог приступа да се лакше увиђа свака потенцијална аномалија у тржишним трансакцијама, ако се има шира, узрочно-последична, слика трговања.

Националним регулаторима остаје у надлежности у оквиру националних законодавстава да уреди начин на који ће истраживати потенцијалне злоупотребе тржишта које АЦЕР открије, као и начин на који ће спроводити кажњавање у случају кршења РЕМИТ. Наравно да је РЕМИТ дефинисао и рокове (јун 2013.) до када су земље чланице Европске Уније биле дужне да прилагоде своје национално законодавство и смислу оснаживања националних регулатора да примене РЕМИТ у пуном облику.

Поред горе-наведених обавеза АЦЕР има још једну – формирање централног регистра учесника на тржишту енергије.

1.4 Улоге и одговорности при регистрацији учесника на тржишту

Сваки учесник на тржишту који започиње трансакцију, о којој извештава АЦЕР, мора бити регистрован код националног регулатора у земљи чланице Европске Уније где је основан или му је седиште компаније или уколико то није случај, код националног регулатора на чијем је тржишту активан. Учесник на тржишту региструје се само код једног националног регулатора на нивоу целе Европске Уније. Учесник на тржишту дужан је да отвори налог у централном европском регистру.

Национално регулаторно тело задужено је да води национални регистар учесника на тржишту који прослеђује АЦЕР и дужна је да АЦЕР достави сваку промену у регистру која се догоди на националном нивоу. Овај регистар може бити јаван у целости или делимично.

Национално регулаторно тело је дужно да изда упутство за регистрацију и приступ централном европском регистру.

Објављивањем централног европског регистра учесника на тржишту остварује се већа транспарентност на veleпродајном тржишту и омогућава учесницима на тржишту да приступе неопходним информацијама при регистрацији и испуњавања обавеза из уредбе РЕМИТ.

1.5 Регистрација учесника на тржишту

Као што је већ поменуто у раду, под учесником на тржишту, у смислу уредбе РЕМИТ, сматра се сваки учесник на тржишту који започиње трансакцију. Приликом отварања налога у централном европском регистру у циљу регистрације учесник је дужан да достави податке о компанији: адресу, ПИБ (порески број), EIC - Energy Identification Code (енергетски идентификациони код), LEI - Legal Entity Identifier (идентификатор правног субјекта, ауторизованог правног заступника, контакт особе и сл. Том приликом доставља и податке о странама одговорним за извештавање RRM - Registered Reporting Mechanism (механизам регистрован за извештавање). Када пријављује трансакције АЦЕР учесник на тржишту треба да достави податке о крајњем кориснику активности трговања, као и информације о односима предметних трговања.

2 РЕМИТ и Енергетска заједница (ЕнЗ) [7]

2.1 Како од Уредбе ЕУ до уредбе у ЕнЗ

Принцип по коме се већ више од десет година усвајају прописи у ЕнЗ је следећи:

- Европска Комисија предлаже Секретаријату Енергетске Заједнице Уредбу за коју процењује да је ЕнЗ спремна да је усвоји, транспонује и имплементира у своје законодавство
- Секретаријат енергетске Заједнице, на предлог Европске Комисије, врши стандардну адаптацију текста уредбе која је важећа у земљама чланицама Европске Уније, при чему треба имати на уму да се текст уредбе не сме мењати у било ком другом смислу, осим да се надлежности које су поверене телима Европске Уније, које немају надлежности над уговорним странама ЕнЗ замене одговарајућим телима које имају адекватне надлежности у ЕнЗ
- Радне групе ЕЦРБ, свако из своје надлежности учествују у коментарисању и изради коначне верзије адаптираног текста уредбе
- Када је Уредба одобрена од стране ЕЦРБ прелази се на следећу фазу, а то је гласање Министарског Савета Енергетске Заједнице о усвајању предметне уредбе
- Када Министарски Савет усвоји уредбу она постаје предмет транспоновања и имплементације у национална законодавства уговорних страна Енергетске Заједнице.

2.2 Адаптација текста уредбе РЕМИТ у ЕнЗ?

Енергетска Заједница је одржала пет састанака са представницима Уговорних страна на којима је радила на адаптацији текста уредбе РЕМИТ. Прелиминарна верзија адаптираног текста која је достављена на коментарисање претрпела је само стандардну адаптацију уредбе Европске Комисије и наишла је на неодобравање у Агенцији за енергетику Републике Србије (АЕРС) из неколико разлога од којих је најважнији да је преурањено да се горе-описана Уредба усвоји од стране Уговорних страна Енергетске Заједнице, јер се њоме не успоставља свеобухватан надзор над тржиштима Енергетске Заједнице (што је циљ Уредбе РЕМИТ). Наиме, адаптирани текст своди надзор само на оквире појединачног, националног тржишта на коме је надзор већ врше национални регулатори у складу са Трећим пакетом прописа. Затим, предложеним начином адаптације мењају се овлашћења националних регулатора супротно режиму у ЕУ (национални регулатори добијају улогу пан-регулатора коју има АЦЕР, а немају је национални регулатори у Европској унији). Поред тога за посао који се већ обавља на националном нивоу, примена овако адаптиране Уредбе подразумевала би ангажовање значајних финансијских и људских ресурса, који ће, у једном тренутку, постати непотребни (када АЦЕР преузме функцију надзора над овим тржиштима).

Наиме, као што је у раду већ речено, централна улога спровођења уредбе РЕМИТ поверена је АЦЕР, који за сада нема никакве надлежности над Уговорним странама Енергетске Заједнице. С друге стране, ова уредба је у Европској унији настала из потребе да се омогући јединствен механизам надзора над јединственим пан-европским тржиштем енергије Европске уније. С обзиром да Уговор о Енергетској заједници, као и акти о стандардној адаптацији не предвиђају могућност да се АЦЕР повераве овлашћења надзора над тржиштима Уговорених страна у Енергетској Заједници, то у овом тренутку централизација надзора националних тржишта Уговорених страна тренутно није могућа. Европска Унија је управо применом Уредбе РЕМИТ хтела да избегне да се пријаве трансакција врше националним регулаторима тј. на више места, а да истовремено обавезује Уговорне стране да функцију надзора сведу искључиво на националне оквире, због чега је питање да ли је да је циљ примене адаптиране Уредбе РЕМИТ обесмишљен у Енергетској Заједници.

Предложена уобичајена адаптација уредби ЕУ за примену у ЕнЗ предвиђа могућност да се надлежности АЦЕР поверавају ЕЦРБ што није адекватно решење из следећих разлога:

- ЕЦРБ (Регулаторно тело Енергетске заједнице) чине председници националних регулаторних тела, док је АЦЕР потпуно независна институција која није сачињена као форум представника националних регулатора
- у оквиру ЕЦРБ постоје три радне групе (за електричну енергију, за природни гас и за потрошаче) које чине представници националних регулатора, док је АЦЕР организација која је управо основана за обављање стручних послова у вези са успостављањем и праћењем функционисања заједничког тржишта
- уколико се пак усвоји да ЕЦРБ преузме надлежности АЦЕР потребно је прецизирати на који начин и у оквиру које радне групе

Усвојена је примедба АЕРС и у складу са њом измењен је текст предлога адаптиране Уредбе РЕМИТ и којим се предвиђа оснивање посебне радне групе у оквиру ЕЦРБ за РЕМИТ.

Поред тога, чак и када би се занемарила суштинска примедба, јер је став Секретаријата Енергетске заједнице био недвосмислен да се припрема усвајање уредбе АЕРС је примедбовала и на конкретне чланове предметног адаптираног текста. Наиме након месеци рада и неколико кругова коментара прихваћене су примедбе АЕРС да се регистрација учесника не може свести на ниво регистрације у једном националном регулатору, већ је неопходно задржати регистрацију на нивоу сваког националног регулатора. Предложено је да трговац буде регистрован код регулатора једне Уговорне стране при чему:

- нема обавезу да се региструје код регулаторног тела друге Уговорне стране, иако послује на његовој територији, самим тим
- обавезу регистрације имају само домаћа правна лица, док страна правна лица из других Уговорних страна немају ову обавезу, као ни страна правна лица основана у земљи ЕУ ако су се већ регистровала код регулатора друге Уговорне стране.

АЕРС је имала примедбе из следећег разлога:

- Обавеза регулатора, у складу са трећим пакетом, је да врши надзор тржишта над својом регулаторном облашћу и самим тим обавезу регистрације треба да имају сви трговци (домаћа и страна правна лица) која послују на територији коју тај регулатор надзире.

Усвојена је примедба АЕРС и у складу са њом измењен је текст предлога адаптиране Уредбе РЕМИТ на начин да се сви учесници на тржишту морају регистровати код сваког регулатора у чијој регулаторној области послују.

Овај захтев је у супротности са Уредбом РЕМИТ која се примењује у земљама чланицама Европске Уније али је прекопотребан да би национални регулатор могао да испуни своју обавезу из трећег енергетског пакета а то је надзор над тржиштем енергије у области коју регулише.

2.3 „Лаки“ РЕМИТ

Након завршених консултација са националним регулаторима уговорних страна Енергетске Заједнице Секретаријат је припремио коначну верзију адаптираног текста Уредбе РЕМИТ која би требало да се у Енергетској Заједници усвоји на пролеће 2019. Адаптирана уредба добила је и нови назив тзв „лаки РЕМИТ“ из разлога што је у великој мери скраћена у односу на Уредбу 1227/2011 која се примењује у земљама чланицама Европске Уније.

3 ЗАКЉУЧАК

У раду је дат преглед како се и на који начин од Уредбе о интегритету и транспарентности тржишта енергије РЕМИТ Европске Комисије која је на снази у земљама чланицама, текст уредбе мењао да би се добила верзија која је предложена да се усвоји у Уговорним странама Енергетске Заједнице. Јасно је из свега приложеног да је верзија која се у првој фази примене спрема за Енергетску Заједницу далеко мања по обиму од оригиналне коју је донела Европска Комисија. Намеће се питање има ли смисла усвајати уредбу која је имала за циљ да централизује надзор тржишта и повери је АЦЕР, а да у енергетској заједници тренутно не може бити остварен? Да ли је потребно можда застати и сачекати најављену измену уредбе о основању АЦЕР која се очекује на пролеће, ако знамо да је једна од главних измена управо однос АЦЕР ка трећим земљама у које спадају и уговорне стране Енергетске Заједнице? Не треба занемарити ни чињеницу да се у то време очекује и измена Уговора о оснивању Енергетске Заједнице која ће, како је најављено, олакшати у некој мери усвајање одређених правних аката у енергетској заједници. До тада остаје питање смисла примене РЕМИТ уредбе на овај начин, имајући у виду да је надзор тржишта електричне енергије тренутно на већем степену развоја од оног који тзв. „лаки РЕМИТ“ предвиђа.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Уредба 2009/72 Европске Комисије о заједничким правилима за унутрашње тржиште електричне енергије
- [2] Уредба 714/2009 Европске Комисије о условима за приступ мрежи за прекограничну размену електричне енергије
- [3] Уредба 2009/73 Европске Комисије о заједничким правилима за унутрашње тржиште природног гаса
- [4] Уредба 2009/715 Европске Комисије о условима за приступ транспортним системима природног гаса
- [5] Уредба 713/2009 Европске Комисије о оснивању агенције за сарадњу регулатора Европске Уније
- [6] Уредба 1227/2011 Европске Комисије о интегритету и транспарентности тржишта енергије
- [7] Енергетска заједница, Уговор о оснивању Енергетске заједнице“ од 25. октобра 2005. године, који је ступио на снагу 1. јула 2006. године
- [8] ACER, Guidance on the application of REMIT
- [9] ACER, Manual of Procedures on transaction data, fundamental data and inside information reporting

**PROPOSAL FOR APPLICATION OF THE REGULATION ON INTEGRATION
AND TRANSPARENCY OF THE ENERGY MARKET (1227/2011) - REMIT IN
SERBIA**

**MILICA BRKIĆ VUKOVLJAK, IVANA SPASIĆ
ENERGY AGENCY OF THE REPUBLIC OF SERBIA**

BELGRADE

SERBIA

Abstract — In 2011, the European Commission decided to put a stop to market manipulation, as well as to attempts to manipulate the market. The product of this decision was the Regulation on the Integration and Transparency of the Energy Market, known as the REMIT Regulation. The paper presents the REMIT Regulation, as well as the key participants in the implementation of this regulation, with clearly defined distribution of roles and competences. Special emphasis is placed on the possibility of its application in the Contracting Parties of the Energy Community and the proposed method of transposition and implementation.

Key words — Energy Market - REMIT – Energy market manipulation